

Úvodní část najdete **zde**.

Autor: F. Roger Devlin

Jak už jsem zmínil, evropská civilizace se historicky pyšní – možná jedinečnou – schopností překonávat paralyzující vliv závisti, a to dokonce do té míry, že máme tendenci zapomínat na její nebezpečí a zle podceňovat její vliv na ostatní. Teoretici rozvoje po 2. světové válce obecně soudili, že postačí naučit pár rolníků z Třetího světa několika technickým nebo zemědělským dovednostem, které se rychle rozšíří z vesnice do vesnice a rychle tak navýší bohatství celých společností. Lidé však jednají k maximalizaci blahobytu, jen když se nebojí, že tím vyvolají závist. V opačném případě by rolníci nemuseli nové dovednosti využívat vůbec, nebo by tak činili tajně.

Jak se Západu povedlo zkrotit závist? Sehrála zde roli i rasa? Bohužel mi není znám žádný výzkum, který by se touto otázkou zabýval. Schoeck zdůrazňuje vliv křesťanství. Předkřesťanští Řekové si byli problému závisti velmi dobře vědomi a věřili, že přílišné lidské štěstí může vzbudit závist dokonce i bohů, kteří pak příliš úspěšným lidem přivodí neštěstí a zármutek. Naproti tomu transcendentní Bůh křesťanství stojí tak vysoko nad stvořením, že se představa závisti vůči svým vlastním výtvorům jeví nanejvýš absurdní. V evangeliích najdeme řadu pasáží namířených proti závisti, tím asi nejjasnějším je **podobenství o dělnících na vinici**, kteří obdrželi tutéž mzdu, ať už pracovali celý den, nebo přišli teprve hodinu před západem slunce. Křesťanství učí, že dary, které běžně vyvolávají závist, nemají žádný význam ve vztahu člověka k Bohu, kde ani král nepožívá oproti chudákovi žádné výhody.

Škodlivost závisti však rozhodně není výsadní znalostí křesťanství a i jiné náboženské tradice přišly s vlastními způsoby, jak proti ní bojovat. Podstatné je, že pozornost závistivého člověka je třeba nějakým způsobem odvrátit od toho, čemu se těší druzí, a zaměřit ji na dosažení

Neměli bychom brát příliš doslova odkazy na otrokářství a kolonialismu, která nám protivníci neustále metají do tváří. Skutečné ani údajné prohřešky našich pradědů by nikoho nezajímaly, kdybychom dnes nebyli úspěšnější než mnohé jiné rasy. Odpor vzbuzuje právě pozorovaná nadřazenost, nikoliv křivdy minulých staletí, které jsou přinejlepším post facto racionalizací resentimentu...

reálných cílů, které jsou v jeho dosahu. Jedině tak se může začít chovat konstruktivně a zlepšit svou vlastní situaci. V historii nalezneme řadu příkladů, kdy náboženské ideje o toto přinejmenším usilovaly.

I ten nejběžnější pohled na dnes na Západě převládající směry myšlení bohužel ukáže pravý opak. Antirasismu příliš nesejde na duchovním sebezdokonalování těch, jejichž zájmy se zaštituje. Zabývá se hmotnými statky, ale nedělá mnoho pro to, aby lidem efektivně pomohl zlepšit svůj úděl, např. učením se dovedností, odložením uspokojení nebo lepším plánováním budoucnosti. Jeho poselství v kostce zní: Máte méně než běloch, který toho má víc, protože si neférově upravil pravidla hry ve svůj prospěch.

„Kritická rasová teorie“ je nabubřelé označení název pro něco, co je ve skutečnosti ponejvíc nejnovější iterací té nejprimitivnější, závistí poháněné formy uvažování. Z emocionálního hlediska ji lze jen těžko odlišit od přesvědčení polynéského ostrovana, že jeho soused má plný talíř lépe jen díky tomu, že zlým kouzlem ukradl batáty ze zahrádek svých sousedů. A neslouží jen jako racionalizace a ospravedlnění závisti: pokud se úspěšně šíří, stává se prostředkem k vytvoření závisti tam, kde předtím žádná nebyla. Kritická rasová teorie vštěpuje zášť dětem, které by jinak nenapadlo závistivě se srovnávat se svými bílými sousedy, a odvádí jejich pozornost od praktických způsobů, jak zlepšit vlastní život. Jak jsme viděli, závist ovládla mnoho společností, ale nenapadá mě jiný případ režimu, který by se systematicky snažil maximalizovat závist u nastupující generace. Je to skutečně kruté vůči nebělošským dětem, které jsou údajně jeho zamýšlenými příjemci, ale jak bychom od chování inspirovaného závistí očekávali, cílem je zřejmě spíše uškodit nám než pomoci jim.

Škodlivost spočívá především ve vštěpování pocitu viny, což je moderní obdoba strachu primitivů ze závistí motivované černé magie. Příklady takového pocitu viny vidíme na každém kroku. Asi jste si nejednou ze samolepky na nárazníku nějakého liberálního souseda přečetli výzvu „Žijte prostě, aby ostatní mohli prostě žít“. V zásadě se jedná o projev stejného proudu uvažování jako u zmíněných ostrovanů, tedy že musí existovat pevně stanovené, omezené množství batátů, a když jich získáte nad svůj díl, musejí ostatní nevyhnutelně hladovět.

Socialističtí intelektuálové minulého století si tímto pocitem viny otrávil životy v přesvědčení, že každou radostí, již si dopřejí, utrhávají od úst pracujícím masám. Dnes pokrokařští akademici, kteří příliš nerozumějí mechanismu vzniku bohatství, obhajují masivní přesun kapitálu do zemí Třetího světa, aby utišili pocit viny za své životy v bohaté společnosti. Znovu zopakují, že jde o klam: dobré věci na světě neexistují v nějakém pevně daném množství, a proto nikoho jiného neochuzuje, když si něco z nich dopřejeme.

Dnes mladým bělochům na Západě často vštěpují vinu za prosperitu. Mnozí z nich ovšem nijak zámožní nejsou a žijí ve společenstvích zpustošených opiáty a dlouhodobou nezaměstnaností. Přesto tyto děti ve školách slyší, že jsou zodpovědné za problémy ghetta. Protože nikdo v ghettu z tohoto nemůže mít přímý prospěch, jsme nuceni ptát se, co se tu vlastně děje. Nenechte se zmást vzletnými řečmi o potřebě „vést obtížné rozhovory o rase“. Vštěpování viny a zášti není žádný rozhovor a děti, kterých se to týká, jsou beztak příliš malé na to, aby o rase smysluplně mluvily.

Asi nejdůležitějším historickým precedentem pro záměrné pěstování rasové viny a zášti kritickou rasovou teorií je myslím komunismus, který využil třídní závisti nikoli ke zlepšení života dělnické třídy, ale k rozvrácení společnosti a k tomu, aby malá, ideologicky definovaná elita vládla nad jejími troskami bez omezování zákony či zvyklostmi. Podobně budou i z kritické rasové teorie mít prospěch pravděpodobně jedině ti výše postavení.

Kritická rasová teorie je však jen nejnovější z řady špatných myšlenek a opatření, která jsou zčásti vedena nepochopením sociálních důsledků závisti. Rasová integrace probíhala už před více než půl stoletím podle stejného vzoru. Závist je nutně fenoménem blízkosti: vzdálenost, sociální i fyzická, ji umenšuje tím, že ztěžuje srovnávání. Kdysi tuto důležitou sociální funkci plnila segregace. Nevím, zda to tak bylo koncem 19. století, kdy se tento systém utvářel, jeho architektury zamýšleno, na každý pád to byl jeden z jejích důsledků.

Zesnulý Raymond Wolters ve své knize *Race and Education* (Rasa a vzdělání) uvádí mnoho příkladů rasové zášti černochoů, kterou rozdmýchala integrace. Zapojení bělochů do třídních diskusí se kupříkladu některým černochoům jevilo „jako projev arogance, záměrného předvádění svých znalostí, které ponižuje ostatní spolužáky“. Někteří dokonce pojali podezření, že jediným důvodem, proč se bílé děti vůbec snaží o dobré známky, bylo vypadat lépe než černoši. Jedna černošská dívka na otázku, proč si dobírá menší bílou dívku, odpověděla, že ji rozčiluje, „jak se chová ve třídě. Zná všechny odpovědi. Vždycky to řekne správně“. Možná bylo moudřejší rasy segregovat a ponechat společnost v podezření, že černé děti mohou být méně chytré, než je nuceně integrovat a všechny pochybnosti odstranit.

Jedním z nejrozšířenějších důsledků integrace škol byl prudký nárůst případů vandalismu. Wolters si všímá dramatického případu, k němuž došlo v kansaské Topece, školském systému, který byl přímo předmětem slavného rozhodnutí **Brown vs. školní rada Topeky**. V roce 1970 odmítl ředitel školy povolit ve čtvrtek shromáždění, na němž se měla ve škole konat oficiální oslava „Týdne černošské kultury“. V tom samém týdnu už ale proběhlo několik shromáždění a prezentací a ředitel byl přesvědčen, že se promarnilo času ažaž. V reakci na jeho odmítnutí skupina černošských studentů zapálila školní aulu a způsobila škodu za více než 27 000 dolarů.

Vandalismus je akt ničení bez odpovídajícího zisku pro vandala a někdy dokonce s vynaložením úsilí a rizika. Takové činy se běžně označují za nesmyslné, často se však odpověď ukrývá v pochopení fungování závisti. Schoeck popisuje případ, kdy někdo během jediné noci pečlivě prořezal pneumatiky dvaceti aut. Detektivové nedokázali odhalit žádný motiv. Schoeck se však ptá, zda je opravdu tak těžké vžít se do situace mladého výrostka, který neudělal řidičské zkoušky a kterého pohled na řadu nablýskaných nových aut čekajících na své šťastné majitele přivádí k zuřivosti. Cituje podobný případ, kdy muž zatčený za zapálení osmi aut řekl policistům: „Nemohl jsem si dovolit vlastní auto... a nechtěl jsem, aby ho měl kdokoliv jiný.“ Vandalismus pro něj byl lepší volbou než krádež auta.

V padesátých letech, v době probíhající desegregace škol, začalo mnoho bílých liberálů znepokojoovat, že školy v bílých čtvrtích dostávají více finančních prostředků než školy v

černošských čtvrtích. Odstartovala tak kampaň za výstavbu nových, moderních škol pro znevýhodněné. Bezprostředním výsledkem ovšem byl hlavně masový vandalismus. Jen v roce 1958 byl newyorský odbor školství nucen vyměnit 160 000 oken a nahradit škody způsobené 75 případy žhářství. Schoeck označuje za pravděpodobný motiv závist:

Pro dítě z chudinské čtvrti může být každodenní kontrast mezi jeho „domovem“ a klimatizovaným luxusem školy z chromu a skla až provokativní. Pokud trpí problémy s učením, vnímá školu jako svět, kam nikdy nebude patřit. Ví, že až školní docházka skončí, nebude na něj čekat žádné pracovní místo v podobném prostředí. Jak snadno předpověditelné pak je, že dá svému vzteku a zášti volný průchod ve formě vandalismu? Pachatelé se dost možná obracejí proti až příliš dokonalému prostředí, které ale sami nepomáhali vytvořit.

Během několika let se proto začaly stavět školy s menším počtem oken, opatřených mřížemi. Podobnost s vězením není náhodná.

Nakonec se závist namířená proti „chytrým“ bílým studentům a nablýskaným novým budovám obrátila i proti úspěšnějším černošům. Jejich soukmenovci je začali obviňovat, že se zaprodali a „hrají si na bílé“. Roland Fryer z Harvardu vypracoval kvantitativní studii tohoto efektu „hraní si na bělochy“. Zjistil, že černí studenti v integrovaných třídách ztrácejí s rostoucím průměrem známek nad úroveň B+ („lepší dvojka“) kamarády. Ve skoro výhradně černých školách však nenašel „sebemenší důkaz, že by dobré známky negativně ovlivňovaly oblíbenost studentů“. Rektor atlantské Spelman College také poznamenal, že „identita založená na odporu a pohrdání studijními výsledky nebývala pro černošské skupiny charakteristická odjakživa. Tento fenomén se podle všeho objevil až s desegregací.“ Důvod by nám měl být zřejmý: závadné srovnávání závisí na blízkosti. Integrace škol velmi názorně ukazuje škody, jež lze napáchat nepochopením významu závisti v mezilidských vztazích.

Většina Schoeckových případových studií závisti se zabývá více či méně homogenními společnostmi, uvádí ale i jeden příklad jejího vlivu na skupinovou dynamiku, který vychází ze studie malého coloradského města z roku 1950. Město se obývaly dvě jasně vymezené skupiny, bílé, anglicky mluvící vyšší vrstvy a o něco početnější španělsky mluvící populace, vesměs nižších vrstev. Dominantní, anglicky mluvící skupina, ačkoli zde působil jistý kastovní duch, byla dostatečně otevřená, aby nejschopnější členy španělsky mluvící skupiny absorbovala. Ostatní španělsky mluvící je považovali za zrádce, kteří se zaprodali „Anglům“, podlézali jim a zároveň šplhali po zádech vlastních lidí. Dokonce i ti španělsky mluvící, kteří dosáhli jen o něco lepšího než průměrného ekonomického postavení, byli obviňováni z arogance a pohrdlivého náhledu na ostatní příslušníky vlastní skupiny.

Popsané chování španělsky mluvících obyvatel Colorada 50. let se nápadně podobá nedávnější kontroverzi ohledně úspěšných černošských studentů, kteří se prý „chovají jako běloši“. Tehdy stejně jako dnes může závistivá skupina dospět až k tomu, že přijme i samotný neúspěch jako odznak své identity a nárok na morální nadřazenost. *Nihil novi sub sole.*

Rád bych se nyní zaměřil na obvinění z arogance, které se objevuje jak v příkladech školní integrace, tak v Schoeckově coloradské studii. Obviňovat druhé z toho, že si „myslí, že jsou lepší“, je vcelku klasická závist. Nejčastěji se jedná o psychologickou projekci: Není to závistivec, kdo si myslí, že je lepší, ale závistivec, který sám sebe vnímá jako horšího. Jak pravděpodobné podle vás je, že byť jen jediné bílé dítě v Americe usiluje o dobré známky specificky proto, aby zahanbilo své černé spolužáky? Pro mladé černochoy je to ovšem dokonale představitelné. Bílí se nesrovnávají s černochoy, mnohem spíše se srovnávají s jinými bílými.

Jak dobře víte, American Renaissance má nepřátele. Mnozí lidé by nás nejraději umlčeli násilím. Většina z nich má jen velmi mlhavou představu o tom, co se na našich konferencích skutečně odehrává. Nikdy se neobtěžovali zjišťovat to. Hluboce zakořeněný hněv, který směrem k obecně přátelským a dobře vychovaným účastníkům našeho setkání i řečníkům projevují, lze obvykle vystihnout obviněním: „Myslíte si, že jste lepší.“ Představují si, že tato setkání pořádáme proto, abychom si mohli pogratulovat ke své nadřazenosti a projevit své hluboké opovržení vůči zbytku lidské rasy. Zná někdo z vás bělocha z masa a kostí, který by cestoval stovky a tisíce kilometrů kvůli něčemu takovému?

Jakkoliv je to zbytečné po tisíci opakovat, cílem např. debat o IQ není poplácat se po zádech, ale vyvrátit názor, že se jedná o naše spiknutí s cílem ponižovat ostatní. Rovnost přirozeného nadání není v naší ani v moci kohokoli jiného. Přírodní výběr je neosobní proces, který se z lidského náhledu jen málo liší od náhody. Jak jsem však už poznamenal, existují primitivní společnosti, které zcela postrádají jakýkoli pojem náhody nebo štěstí. Věří tak, že všechny rozdíly mezi lidmi jsou výsledkem záměrného působení, obvykle magického. V myšlení našich nepřátel velmi pravděpodobně působí nějaká podobná pověra.

Občas mluvíme o hlubokém otisku těch s kořeny na evropském kontinentě ve všech myslitelných oblastech lidského snažení a konání. Donedávna byl tento historický fakt považován za natolik samozřejmý, že nikomu ani nestál za řeč. A to mimochodem neznamená, že by se západní člověk někdy snažil popírat skutečné úspěchy jiných; sebevědomá rasa necítí potřebu upírat ostatním náležité uznání. Dnes mnozí základní fakta o úspěších Západu napadají a my tak musíme reagovat. Řada z vás je jistě obeznámena s důležitou a vynikající prací, kterou v této oblasti vykonal profesor **Ricardo Duchesne**. Ještě jednou opakuji, že nám v nejmenším nejde o nějakou sebechválu. Mám-li mluvit za sebe, jakákoliv reflexe nad rozsahem a velkolepostí činů našich předků ve mně spíše vyvolává mnohem více pokory než pýchy či arogance. Poměřováno s tím, co dokázali naši předkové, jsou naše osobní úspěchy až směšně nepatrné.

Někdy mě napadá, zda největší problém myšlenky rasové rovnosti nespočívá v tom, že běloši jsou jediní, kdo v ni je schopen mohou uvěřit. Odpor tak často dávaný bělochům na odiv, vzniká hluboko v limbické části mozku, a tak zůstává hluchý k rovnostářským výzvám, jež se omezují na svrchnější úroveň mozkové kůry a racionálního myšlení. I proto desítky let trvající úsilí tak pomohlo ke zmírnění pocitů rasové méněcennosti jen málo.

Co lze vykonat v boji s rasovou závistí? Nesnadná otázka. Podíváme-li se do naší vlastní

tradice etického myšlení, která se v křesťanství vyvíjela po mnoho staletí, najdeme charakteristiku závisti coby hříchu, dokonce jednoho ze sedmi hlavních, smrtelných hříchů, z něhož vyvěrá většina konkrétnějších hříchů. Hřích je v podstatě duchovní fenomén, což mimo jiné znamená, že proti němu lze bojovat jen na úrovni individuální duše. Žádný myslitelný politický nebo legislativní program neskončuje se závistí – ani s pýchou nebo hněvem. Jedná se o nadčasová pokušení, nedílnou součást lidského údělu.

Jak již bylo řečeno, nejlepším způsobem, jak překonat závist, je stanovovat si vlastní cíle. Jakmile se člověk začne soustředit na to, aby něčeho dosáhl vlastním úsilím, závistivé srovnávání s ostatními mu začne připadat jako zbytečné rozptylování a ztratí o ně zájem. Taková proměna uvažování však není něčím, co bychom mohli vykonat za jiného, tím méně pak za jinou sociální nebo rasovou skupinu. Přestavuje to duchovní výzvu pro každého jednotlivce. To nejlepší, co pravděpodobně můžeme udělat, tak je odstranit přímé pobídky k závisti typu kritická rasová teorie. Účinky závisti může, jak již zaznělo, zmenšit také vzdálenost a oddělení, což je ovšem v režimu nuceného a pečlivě shora řízeného sdružování nemožné.

Dalším poučení zní, že bychom neměli brát příliš doslova odkazy na otrokářství a kolonialismu, která nám protivníci neustále metají do tváří. Skutečné ani údajné prohřešky našich pradědů by nikoho nezajímaly, kdybychom dnes nebyli úspěšnější než mnohé jiné rasy. Odpor vzbuzuje právě pozorovaná nadřazenost, nikoliv křivdy minulých staletí, které jsou přinejlepším *post facto* racionalizací resentmentu.

Ale možná nejdůležitější lekcí, které bychom si odtud měli odnést, je marnost snah o usmiřování. Jak poznamenává Helmut Schoeck, objekty závisti mívají potíže reagovat racionálně. Obvykle si závist vykládají jako přímý důsledek toho, že se mají lépe, a proto věří, že nutně ochabne, pokud a jakmile vyhoví i nereálným požadavkům. Jak víte, American Renaissance přinesla nespočet příběhů o bělošském rasovém ponižování a doprošování. Ačkoli nám právem přijdou odpudivé, určitá míra takového chování by se snad dala tolerovat – kdyby bylo účinné. Z dlouhodobého hlediska však velký úspěch neslaví. Jak bylo uvedeno, závistivci se často chovají tím hůře, čím lépe se s nimi zachází. Čím štedřeji se k nim chováme, tím jasněji dáváme (v jejich očích) na odiv svou vlastní nadřazenost. To nejlepší, co tedy můžeme učinit, tudíž bude trvat na dvou pravdách: 1) naše případné výhody nejsou příčinou toho, že by byly ostatním jakkoliv upírány; a 2) že budoucnost nebělošských rasových skupin spočívá v jejich vlastních rukou, nikoliv v našich.

Jedná se upravenou podobu projevu, který Roger Devlin přednesl na konferenci American Renaissance 13. listopadu 2021. Dostupný [zde](#).